

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

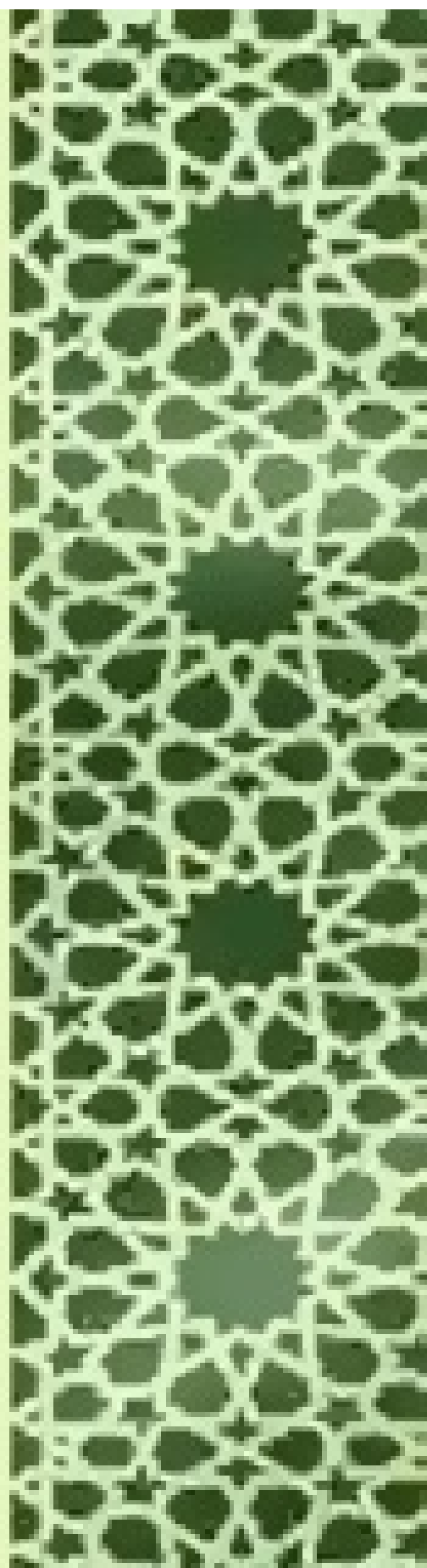
عمران
علیهما صلوات

www. **Ghaemiyeh** .com
www. **Ghaemiyeh** .org
www. **Ghaemiyeh** .net
www. **Ghaemiyeh** .ir

راز نماز
در
نهج البلاغه

نویسنده: علی دوانی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

راز نماز در نهج البلاغه

نویسنده:

علی دوانی

ناشر چاپی:

مطهر

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۶	راز نماز در نهج البلاغه
۶	مشخصات کتاب
۶	نخستین نماز گزار
۷	نماز در نظر علی
۷	شهید محراب
۸	نهج البلاغه و نماز
۱۰	خاتمه
۱۰	پاورقی
۱۱	درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

راز نماز در نهج البلاغه

مشخصات کتاب

سرشناسه: علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق.
 عنوان قرارداد: نهج البلاغه. برگزیده
 عنوان و نام پدیدآور: راز نماز در نهج البلاغه علی دوانی
 مشخصات نشر: تهران مطهر ۱۳۷۳.
 مشخصات ظاهری: ۴۶ ص
 شابک: ۸۵۰ ریال؛ ۵۵۰ ریال چاپ دوم ۹۶۴-۲۸۰-۹۰-۹-۹
 یادداشت: چاپ دوم: بهار ۱۳۷۴.
 یادداشت: کتابنامه به صورت زیرنویس.
 موضوع: علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. نهج البلاغه - برگزیده
 شناسه افزوده: دوانی علی ۱۳۰۸ - ۱۳۸۵، گردآورنده
 رده بندی کنگره: ۱۳۷۱ ۸۵د/BP۳۸/۰۴۲
 رده بندی دیویی: ۲۹۷/۹۵۱۵
 شماره کتابشناسی ملی: م ۷۴-۲۹۱۷

نخستین نماز گزار

در نماز خم ابروی تو با یاد آمد
 حالتی رفت که محراب به فریاد آمد
 حافظ

سخن از راز نماز در نهج البلاغه و رابطه‌ی این فریضه‌ی بزرگ الهی با علی علیه السلام، پیشوای عظیم الشان ما و گوینده‌ی نهج البلاغه است، که یکی از جالب ترین مباحث این کتاب با عظمت را تشکیل می‌دهد. نماز، نخستین حکم الهی بود که چند روز پس از بعثت پیغمبر خاتم، حضرت محمد بن عبدالله صلی الله علیه و آله و سلم توسط جبرئیل امین از جانب خداوند صادر گردید و پیغمبر با تعلیم پیک وحی، آن را معمول داشت. بدین گونه که پیک وحی الهی، جبرئیل امین، چند روز بعد از آن که پیغمبر به مقام نبوت رسید، برای دومین بار بر آن حضرت نازل گردید و آبی از آسمان آورد و طریقه‌ی وضو گرفتن و نماز گزاردن و رکوع و سجود را به پیغمبر آموخت.

بنابراین، نماز این فریضه‌ی بزرگ الهی و عالی ترین فرمان خداوند عالم که بهترین حالت یک انسان با ایمان و بنده خدا در پیشگاه الهی است، نو بر احکام اسلام است و از همین جا نیز باید قدر آن را دانست و به اهمیت آن پی برد.

نکته‌ی جالب توجه اینست که پس از پیغمبر، نخستین کسی که از مردان آن را به پا داشت علی علیه السلام و آنهم در سن نه سالگی بود که در خانه‌ی پیغمبر به سر می‌برد و چون پیغمبر وضو گرفت او نیز وضو گرفت و همین که رسول خدا به نماز ایستاد، آن وجود مقدس هم در آن سن و سال، پشت پیغمبر (ص) خدا ایستاد و در پشت سر علی علیه السلام هم تنها خدیجه بود که به عنوان اولین زن به نماز ایستاد و با

[صفحه ۲]

پیغمبر (ص) نماز جماعت گزار شدند. و اولین اقامه نماز، هم به جماعت بود، جماعتی این چنین که پیغمبر (ص) در جلو و علی پسر بچه نه ساله در پشت سر آن حضرت و خدیجه، همسر پیغمبر در پشت سر علی (ع). می بینید که علی علیه السلام سرایندهی نهج البلاغه، چه رابطه‌ای با نماز، این دستور عالی آسمانی دارد که شش سال پیش از بلوغ و قبل از همه، آن هم رد پشت سر پیغمبر (ص) و برای نخستین بار به عنوان وظیفه دینی که پیغمبر ختمی مرتبت از جانب خداوند مامور به انجام آن شده است، آن را معمول داشت. پس علی علیه السلام نخستین نماز گزار اسلام است!

نماز در نظر علی

به طوری که دیدیم علی علیه السلام نخستین پیشوای معصوم و امام بر حق ما و نماینده‌ی خدا و جانشین بلافصل حضرت ختمی مرتبت (ص) اولین نماز گزار اسلام است، آن هم شش سال قبل از بلوغ از این رو می باید چنین انسان بی نظیری، رابطه‌ی خاصی با نماز بزرگترین فریضه الهی، داشته باشد. علی که در قبله‌ی مسلمین متولد شده، و در نه سالگی و به عنوان اولین پیرو اسلام و برای نخستین بار در پشت سر پیغمبر خاتم نماز گزارده، به طور قطع بیش از هر مسلمان دیگری، قدر نماز، نخستین فریضه الهی، را می داند و به آن اهمیت می دهد.

به طوری که نوشته اند، حال علی علیه السلام به هنگام نماز چنان بود که در یکی از جنگها تیری به پای آن حضرت اصابت کرد و هر چه کردند نتوانستند آن را در آورند. چون خبر به پیغمبر دادند فرمود بگذارید علی مشغول نماز شود سپس تیر را از پای او در آورید زیرا علی (ع) در آن هنگام، چنان محو تماشای جمال حق است که کاملاً از خود بی خود می شود. چنین کردند و تیر را از پای علی (ع) در آوردند و او متوجه نشد، و زمانی به خود آمد که از نماز فراغت یافته بود، و آنگاه در خود احساس درد کرد:

هر که چیزی دوست دارد جان و دل بر وی گمارد

هر که محرابش تو باشی سر ز عشقت بر ندارد

سعدی

[صفحه ۳]

همچنین در یکی از شبهای مخوف جنگ صفین «لیله الهریز» که آتش جنگ برافروخته شده بود و از هر سو مانند باران تیر می بارید، که علی علیه السلام رو به قبله ایستاد و مشغول نماز شد. پس از نماز، پرسیدند یا امیرالمومنین! این چه وقت نماز خواندن بود؟ و علی (ع) فرمود: اصلاً این جنگ برای چیست؟ جز این است که می خواهیم ظلم و فساد را ریشه کن کنیم تا نماز و احکام چنان که باید، اقامه گردد؟

خوشا نماز و نیاز کسی که از سر درد

به آب دیده و خون جگر طهارت کرد

حافظ

شهید محراب

علی علیه السلام، سرایندهی نهج البلاغه و قهرمان قهرمانان جهان، شاگرد لایق و تربیت شده‌ی پیغمبر اسلام است که فرمود: «نور چشم من نماز است.» علی که در تمام دوران حیات پیغمبر اسلام همچون سایه دنبال رسول خدا بود، چگونه می تواند به نماز تا آن حد که معمول می داشت، اهمیت ندهد؟ مگر او به تمام معنی مقلد پیغمبر خاتم نبود؟ مگر نه اینست که در نهج البلاغه و در

کردارش همه جا پیغمبر (ص) را اسوه و مقتدای خویش قرار می‌دهد، و حاضر نیست سر موئی از گفتار و کردار پیغمبر (ص) تخطی کند؟ آری مولود کعبه و خانه زاد خدا و اولین نماز گزار اسلام و قهرمانی که در میدان جنگ و حساس ترین لحظات زندگی، نماز را بر هر کار دیگری ترجیح می‌دهد و حاضر نیست لحظه اول وقت آن را که ثوابی چون دریا دارد به تاخیر بیندازد، سرانجام نیز در خانه‌ی خدا، مسجد کوفه و در محراب عبادت و به هنگام نماز با شمشیر زهر آلود، ضربت خورد و فرق مقدسش شکافت و با آن ضربت شربت شهادت نوشید.

علی (ع) در آن حالت، یعنی پس از ضربت خوردن، با فرق شکافته فرمود «فرت و رب الكعبه» به خدای کعبه که در آن متولد گردیدم و قبله مسلمانان جهان است، از این که می‌بینم در خانه خدا نیز ضربت خوردم و شهید می‌شوم، سرافرازم.

[صفحه ۴]

در نماز خم ابروی تو با یاد آمد

حالتی رفت که محراب به فریاد آمد

آری، علی (ع) آن مظهر تقوا و فضیلت، علی، آن انسان مافوق انسان، آن نمونه‌ی اعلا‌ی آفرینش، پس از پیغمبر خدا و نماز گزار نخستین اسلام، آغاز کارش در خانه‌ی خدا بود، و پایان کارش نیز در خانه‌ی خدا به سر رسید. بدین گونه، علی علیه‌السلام در جهان اسلام نخستین شهید محراب است!

نهج البلاغه و نماز

امیرالمومنین علی علیه‌السلام در نهج البلاغه در موارد عدیده‌ای از نماز، این فرمان بزرگ الهی و محبوب مورد علاقه‌اش که برای هیچ عملی بمانند آن ارج نمی‌نهاد، سخن به میان آورده و اهمیت آن را یاد آور شده است. یک از جمله در آغاز خطبه‌ی ۱۹۹ که موضوعات مهم اسلامی را به اصحابش وصیت می‌نماید و نسبت به انجام دادن آن‌ها سفارش می‌کند، می‌فرماید:

نماز را چنان که باید بر پا دارید و در حفظ و ادای آن کوشا باشید، و هر چه بیشتر به جا آورید و به وسیله‌ی آن به خداوند تقرب جوئید، زیرا که خداوند در قرآن می‌فرماید: نماز فریضه‌ای است که در وقت معین بر اهل ایمان واجب شده است. آیا پاسخ دوزخیان را نشنیده‌اید که وقتی طبق گفته خداوند در قرآن از آنها می‌پرسند: «چه چیز شما را به دوزخ افکند» می‌گویند: ما از نماز گزاران نبودیم.

نماز، گناهان را مانند ریزش برگ درختان می‌ریزد، و همچون رهایی چهار پایان از بند، انسان را رها می‌سازد. رسول خدا- صلی الله علیه و آله و سلم- نماز را به چشمه‌ی آب گرمی تشبیه فرمود که بر در خانه‌ی مردمی باشد و شباه روز، پنج نوبت از آن شستشو کند، که در این صورت دیگر چرکی در بدن وی باقی نخواهد ماند.

مقام و اهمیت نماز را مردانی از مومنین می‌دانند که زینت کالای دنیا و فرزند‌ی که نور چشم انسان است، و ثروت و دارائی، آنها را به خود مشغول نمی‌دارد چنان که خداوند در قرآن مجید فرموده است: مردانی هستند که تجارت و داد و ستد دنیا آنها را از یاد خدا و اقامه نماز و پرداخت زکات باز نمی‌دارد.

با این که خدا، بهشت را به پیغمبر مژده داده بود از بس نماز می‌گزارد، خود را به رنج انداخته بود، و در این کار نظر به این آیه شریفه داشت: خانواده‌ات را فرمان ده نماز بگزارند، و خویشان نیز بر انجام آن شکبیا باش.

[صفحه ۵]

از این رو پیغمبر هم خانواده خود را به انجام این فریضه بزرگ الهی وادار می‌کرد و خود نیز با بردباری به ادای آن می‌پرداخت.

[۱].

دو: در عهد نامه‌ای که برای محمد بن ابی بکر نوشت و او را روانه مصر نمود تا فرمانروای آن جا باشد، از جمله‌ی دستورهای که به او داد فرمود:

نماز را در اوقاتی که برای آنها تعیین شده به پای دار و به خاطر این که بی کاری و فرصت و وقت داری، پیش از وقت آن را به جای نیاور، و به بهانه‌ی این که کار داری، آن را به تاخیر نینداز و این را بدان که تمام کارهایت پیرو نمازت می‌باشد. [۲].

به طوری که می‌بینید، مولای متقیان و سرآمد نماز گزاران مسلمین به فرمانگزار جوان خویش محمد بن ابی بکر دستور می‌دهد که نماز را چه فرادی و چه به جماعت بر هر کار دیگری اعم از شخصی و کشوری و لشکری مقدم بدارد و آن را در اول وقت ادا کند، و حق ندارد به بهانه کار یا گرفتاری آن را به تاخیر بیندازد، یا به دلیل این که کاری ندارد، پیش از وقت انجام دهد. بلکه باید طبق دستور خدا و پیغمبر عمل کند و به میل خود جلو و عقب نیندازد.

سه نیز در فرمان مشهور مالک اشتر که پس از شهادت محمد بن ابی بکر در مصر او را به فرمانروائی کشور باستانی مصر منصوب داشت و باید آن را جهان بینی علی علیه السلام دانست، می‌فرماید.

هنگامی که برخاستی و خود را مهیا ساختی تا با مردم نماز گزاری، نماز را چندان طولانی مخوان که مردم را پراکنده سازی و سریع و تند هم مخوان که آن را تباه کنی. زیرا در میان مردمی که با تو نماز می‌گزارند، کسانی هستند که علیل و بیمار و ناتوانند، یا گرفتاری و کار دارند. من از پیغمبر - صلی الله علیه و آله - هنگامی که مرا برای تبلیغ اسلام به یمن می‌فرستاد پرسیدم: چگونه با مردم نماز گزارم؟ پیغمبر (ص) فرمود: با آنها مانند ناتوان تریشان نماز گزار، و حال مومنین را رعایت کن. [۳].

چهار: در کلمات قصار آن حضرت در اواخر نهج البلاغه، آن پیشوای عالی مقام معصوم و برگزیده‌ی خدا، پنج حکم بزرگ الهی را بدین گونه توصیف می‌کند:

نماز وسیله تقرب و نزدیک شدن هر پارسائی به خداست، و حج، جهاد افراد ناتوان است. هر چیزی زکات دارد و زکات و پاک کردن بدن، روزه گرفتن است. جهاد زن هم خوب شوهر داری کردن می‌باشد. [۴].

پنج در نامه‌ای که به حارث همدانی از یاران نامدارش می‌نویسد از جمله

[صفحه ۶]

مرقوم می‌دارد:

در روز جمعه، مسافرت نکن تا بتوانی در نماز جمعه شرکت کنی، مگر این که کار واجبی (مانند جهاد) در راه خدا انجام دهی، یا به سراغ کاری بروی که شرعا معذور باشی. [۵].

شش در خطبه‌ی (۱۳۱) از جمله می‌فرماید

پروردگارا! من نخستین کسی هستم که به حق رسید و آن را شنید و پذیرفت. به طوری که جز رسول خدا صلی الله علیه و آله هیچ کس در نماز بر من پیشی نگرفت. [۶].

هفت از همه جالب تر اینست که در شب بیست و یکم ماه مبارک رمضان، لحظه‌ای پیش از آن که جان به جان آفرین تسلیم کند، ضمن وصیت تاریخی خود به فرزندان گرامیش، امام حسن و امام حسین علیهما السلام از جمله می‌فرماید:

خدا را، خدا را که بر پا داشتن نماز را از یاد نبرید، زیرا نماز ستون دیناست. [۷].

می‌دانیم که امیرالمومنین (ع) در این جا به سخن پیغمبر (ص) نظر داشته که فرموده است:

نماز ستون دین است که اگر پذیرفته شد، سایر اعمال نیز بتبع آن پذیرفته می‌شود و اگر مقبول نیفتاد سایر اعمال دیگر بندگان هم مردود شناخته می‌شود. [۸].

نتیجه‌ی کلام این که علی علیه‌السلام در شب قدر یعنی بهترین شبهای سال، در حال نماز، ضربت خورد و در شب قدر هم با سفارش به اهمیت مقام نماز و دیگر ارکان اسلام، چشم از جهان ظلمانی فرو بست و روح بلند پروازش به ملکوت اعلا پرواز کرد. گوئی در آن حال، زبان دل نورانش، به مضمون این ابیات لسان الغیب شیراز گویا بود:

دوش وقت سحر از غصه نجاتم دادند
و اندر آن ظلمت شب آب حیاتم دادند
چه مبارک سحری بود و چه فرخنده شبی
آن شب قدر که این تازه براتم دادند
من اگر کامروا گشتم و خوشدل چه عجب
مستحق بودم و اینها به زکاتم دادند
هاتف آن روز بمن مژده‌ی این دولت داد
که بدان جور و جفا صبر و ثباتم دادند

خاتمه

در پایان سخن، بسیار بجاست که رباعی زیبا و پر شور فیلسوف نامی و حکیم ربانی جلال الدین محقق دوانی را که از حکما و دانشمندان بلند آوازه‌ی اسلام در سده‌ی نهم هجری و قبلا از علمای عامه بوده و در اواخر عمر، شیعه شده است بیاوریم و آن را هدیه‌ی شیفتگان مولای متقیان علی (ع) کنیم:

[صفحه ۷]

ای مصحف آیت الهی رویت
وی سلسله‌ی اهل ولایت مویت
سرچشمه‌ی زندگی لب دلجویت
محراب نماز عارفان ابرویت

پاورقی

[۱] تعاهدوا امر الصلاة و حافظوا علیها، و استکثروا منها، و تقربوا بها، فانها «كانت علی المومنین کتابا موقوفا» الا تسمعون الی جواب اهل النارحین سئلوا: «ما سلکم فی سقر؟ قالوا: لم نک من المصلین». و انها لتحت الذنوب حت الورق، و تطلقها اطلاق الریق، و شبهها رسول الله (صلی الله علیه و آله و سلم) بالحمه تكون علی باب الرجل فهو یغتسل منها فی الیوم و اللیله خمس مرات، فما عسی ان یرقی علیه من الدرن؟ و قد عرف حقها رجال من المومنین الذین لا تشغلهم عنها زینة متاع، و لا قره عین من ولد و لا مال یقول الله سبحانه: «رجال لاتلهیهم تجاره و لا بیع عن ذکر الله و اقام الصلاة و ایتاء الزکوه». و کان رسول الله (ص) نصبها بالصلاه بعد التبشیر له بالجنه، لقول الله سبحانه: «و امر اهلک بالصلاه و اصطبر علیها»، فکانیامر بها اهله و یصبر علیها نفسه. (نهج البلاغه، خ ۱۹۹، چاپ مصر).

[۲] صل الصلاة لوقت الموقت لها، و لا- تعجل وقتها لفراغ، و لا- توخرها عن وقتها لاشتغال. و اعلم ان کل شی من عملک تبع لصلاتک. (نهج البلاغه، نامه ۲۷، چاپ مصر).

[۳] و اذا قمت فی صلاتک للناس فلا تكونن منفرا و لا مضیعا، فان فی الناس من به العله و له الحاجه، و قد سالت رسول الله صلی الله

علیه و آله حین وجهنی الی الیمن کیف اصلی بهم؟ فقال: صل بهم کصلاه اضعفهم، و کن بالمومنین رحیما. (نهج البلاغه فیض الاسلام، ص ۱۰۲۳).

[۴] و الصلوه قربان کل تقی، و الحج جهاد کل ضعیف، و لکل شیئی زکاه و زکاه البدن الصیام، و جهاد المراه حسن التبعل.- (نهج البلاغه فیض الاسلام، ص ۱۱۵۲).

[۵] و لا تسافر فی یوم جمعه حتی تشهد الصلوه الا فاصلا فی سبیل الله او فی امر تعذربه.

[۶] اللهم انی اول من اناب و سمع و اجاب، لم یسبقنی الا رسول الله صلی الله علیه و آله بالصلاه (نهج البلاغه فیض الاسلام ص ۴۰۷).

[۷] و الله، الله فی الصلاه، فانها عمود دینکم (نهج البلاغه فیض الاسلام، ص ۹۷۸).

[۸] الصلوه عمود الدین ان قبلت قبل ما سواها و ان ردت رد ما سواها.

درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

بسم الله الرحمن الرحیم

جَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ (سوره توبه آیه ۴۱)

با اموال و جانهای خود، در راه خدا جهاد نمایید؛ این برای شما بهتر است اگر بدانید حضرت رضا (علیه السلام): خدا رحم نماید بنده‌ای که امر ما را زنده (و برپا) دارد ... علوم و دانشهای ما را یاد گیرد و به مردم یاد دهد، زیرا مردم اگر سخنان نیکوی ما را (بی) آنکه چیزی از آن کاسته و یا بر آن بیافزایند) بدانند هر آینه از ما پیروی (و طبق آن عمل) می کنند

بنادر البحار-ترجمه و شرح خلاصه دو جلد بحار الانوار ص ۱۵۹

بنیانگذار مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان شهید آیت الله شمس آبادی (ره) یکی از علمای برجسته شهر اصفهان بودند که در دلدادگی به اهل بیت (علیهم السلام) بخصوص حضرت علی بن موسی الرضا (علیه السلام) و امام عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) شهره بوده و لذا با نظر و درایت خود در سال ۱۳۴۰ هجری شمسی بنیانگذار مرکز و راهی شد که هیچ وقت چراغ آن خاموش نشد و هر روز قوی تر و بهتر راهش را ادامه می دهند.

مرکز تحقیقات قائمیه اصفهان از سال ۱۳۸۵ هجری شمسی تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن امامی (قدس سره الشریف) و با فعالیت خالصانه و شبانه روزی تیمی مرکب از فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مختلف مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

اهداف: دفاع از حریم شیعه و بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام) تقویت انگیزه جوانان و عامه مردم نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی، جایگزین کردن مطالب سودمند به جای بلوتوث های بی محتوا در تلفن های همراه و رایانه ها ایجاد بستر جامع مطالعاتی بر اساس معارف قرآن کریم و اهل بیت علیهم السلام با انگیزه نشر معارف، سرویس دهی به محققین و طلاب، گسترش فرهنگ مطالعه و غنی کردن اوقات فراغت علاقمندان به نرم افزار های علوم اسلامی، در دسترس بودن منابع لازم جهت سهولت رفع ابهام و شبهات منتشره در جامعه عدالت اجتماعی: با استفاده از ابزار نو می توان بصورت تصاعدی در نشر و پخش آن همت گمارد و از طرفی عدالت اجتماعی در تزریق امکانات را در سطح کشور و باز از جهتی نشر فرهنگ اسلامی ایرانی را در سطح جهان سرعت بخشید.

از جمله فعالیتهای گسترده مرکز:

الف) چاپ و نشر ده ها عنوان کتاب، جزوه و ماهنامه همراه با برگزاری مسابقه کتابخوانی

ب) تولید صدها نرم افزار تحقیقاتی و کتابخانه ای قابل اجرا در رایانه و گوشی تلفن همراه

از آن که آنان را با شمشیرهای تیز بکشد».

مسند زید: امام حسین علیه السلام فرمود: «هر کس انسانی را از گمراهی به معرفت حق، فرا بخواند و او اجابت کند، اجری مانند آزاد کردن بنده دارد».

مرکز تحقیقات و ترجمه

اصفهان

گام‌ها

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

